“

Ben bir Türk olduğum için hapse götürülüyorum. Eğer Türk olmak bir suç ise, burada tekrar ediyorum. Ben bir Türk'üm ve öyle kalacağım.

**DR. SADIK AHMET**

ÖTÜKEN

***her zaman okunacak dergiler***

# MİLLÎ MECMÛA

**SAYI 25**

MART - NİSAN **2022**
(2 ayda bir yayımlanır)

**İMTİYAZ SAHİBİ**
ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.

**Baskı**
İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika Numarası: 45523
Tel: (0212) 444 62 18

**Yıllık Abonelik Bedelleri**
2022 yılı abonelik bedeli - **225 TL**
2022 yılı kurumsal abonelik bedeli - **250 TL**

**Hesap Numaramız**
Ötüken Neşriyat A.Ş.
Şube: Beyoğlu Şubesi 456
T. C. Ziraat Bankası
Hesap Nu: 48038437-5009
**IBAN**
TR73 0001 0004 5648 0384 3750 09

**ISSN**
2667-4637

**WhatsApp**
0554 499 90 57

**İletişim**
millimecmua@otuken.com.tr

**Kapak Resmi Çizimi**
Mehmet Sağ



**Genel Yayın Yönetmeni**
Yasin Usta

**Editör**
Ahmet Alperen Can

**Danışma Kurulu**
Prof. Dr. Mustafa Kara
Prof. Dr. Mehmet Akif Okur
Prof. Dr. Levent Bayraktar
Prof. Dr. Erkan Göksu
Prof. Dr. İsmet Türkmen
Doç. Dr. Mehmet Kaan Çalen
Doç. Dr. Mehmet Akıncı
Doç. Dr. Murat Hanilçe
Doç. Dr. Yunus Emre Tekinsoy
Dr. Kemal Haykıran
Dr. Ali Ahmetbeyoğlu
Göktürk Ömer Çakır
Oğuzhan Murat Öztürk
Misli Baydoğan
Metin Savaş

**Grafik Tasarım**
GNG Tanıtım

**Son Okuma**
İbrahim Daş

# Türk Elleri I: Rumeli

Balkanlar, pek çok dinin ve milletin üzerinde izler bıraktığı bir coğrafî bölge olarak Türk milletinin hem dününde hem de bugününde kritik bir misyon yüklenmiştir. Batı Trakya'dan Makedonya'ya; Selânik'ten Priştine'ye Müslüman varlığı kendini hissettirir. Osmanlı himâyesi altında Balkanlar'da yaşanan huzur ve refah ortamı, herhâlde en çok dillendirilmiş hâdiselerden biridir. Ne yazık ki, Balkanlar'da Müslümanların yaşadığı zulüm ise bundan daha fazla konuşulmuştur. Rejim değişiklikleri ve işgâller sebebiyle tecrübe edilen talihsiz olaylar günümüzde pek çok insanın hayatına tesir etmiştir. Diğer yandan Balkanlar; coğrafyası, tarihi ve sosyolojisiyle bölge çalışmalarına pek çok açıdan ilham olabilir. Bütün yönelimleriyle ilgiyi hak etmektedir.

*Millî Mecmûa*'nın bu sayısı, Türk Elleri dizisinin ilk cildi olarak okuyucuya sunulmuştur. Nasipse, ilerleyen yıllarda Anadolu dışı Türk yurtlarının pek çoğuna ilişkin hususî dosyalar tertip etmeye çalışacağız. Bu dosyada; Rumeli'nin tarihi serüveninde yaşanan zorunlu iç göçler, Türklerin Balkanlar ile münasebeti, Bulgaristan'da yaşanan siyasi suikastler, Doğu Rumeli vilayetlerinin statüsü, göç edebiyatı, Türkiye'ye göç etmek isteyen vatandaşlar, Rumeli türküleri, Rumeli'nin tarihi coğrafyası gibi pek çok hususa temas edilmiştir.

Bu dosyanın hazırlanmasında bilhassa emeği geçen Baha Öztunç'a ve bütün yazarlarımıza teşekkürlerimizi sunarız.

**AHMET ALPEREN CAN**

İÇİNDEKİLER

**Rumeli'den Rumeli'ye Göçler**
İlkay Erken
.....**06**

**Türkler ve Balkanlar**
Yılmaz Öztuna
.....**12**

**Bulgaristan'da Türk Azınlığa Yönelik Unutulmuş Üç Büyük Siyasî Suikast**
Bülent Yıldırım
.....**19**

**Doğu Rumeli Vilayetinin Statüsü (1878-1886)**

**Status Of Eastern Rumelia Province (1878-1886)**
Serap Toprak
.....**36**

**Edebiyât, Muhâceret'in Nesi Olur?**
Ertuğrul Karakuş
.....**46**

**II. Dünya Savaşı Sırasında Selânik'ten Ayrılarak Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmak İsteyen Türkler**
Neval Konuk
.....**54**

**Rumeli Türkülerinde Coğrafi Motifler**

**Geographical Motifs in Rumeli Songs**
Hasan Kara
.....**61**

**Osmanlı Şehri'ne Literal Bir Yaklaşım**
Mehmet Tuğrul
.....**83**

**Rumeli'nin Tarihi Coğrafyası**
Baha Öztunç
.....**98**

**Zulmün Ateş Çemberi-BELENE" den hatıraları**
Mehmet Türker
.....**103**

**Makedonya Günlükleri**
Doğukan Oruç
.....**127**

**Batı Trakya'da Türk Olmak**
Yasemin Aksan
.....**140**

# Rumeli'den Rumeli'ye Göçler

İLKAY ERKEN

18. yüzyılın son çeyreğinde Kırım'ın Rusya tarafından ilhakıyla buradan Osmanlı topraklarına göçler yaşanmıştır. Sonraki yüzyılda ise siyasi sorunların yanında ve bununla ilgili olarak başkaca kitlesel göçlerle karşılaşılmıştır. Kitlesel göçler devlete iktisadi ve mali zorluklar kadar içtimai anlamda halli gereken sorunlar doğurmuştur. Bu anlamda özellikle 1864 Kafkas Göçü, 93 Harbi ve Balkan Harbi ardından yaşananlar derin kayıplarla birlikte hatıralarda yer etmiştir. 1923'te Türkiye ile Yunanistan arasında imza edilen Mübadele Sözleşmesi çerçevesinde gerçekleşen nüfus mübadelesinin ise izleri hala görülmektedir. Göç hadisesinin kendisi kadar ardından halledilmesi gereken sorunlar dikkat çekmektedir. Nitekim göç etmek zorunda kalanlar insanların yüzleştikleri sorunların süreklilik arz etmesi bir başka sorun olmuştur. Osmanlı vatandaşlarının yine Osmanlı ülkesinin bir başka yerinde yaşamak durumunda kalması onların barınma ihtiyaçlarının giderilmesini gerektirmiştir. Bu konuyla ilgili 1878 itibariyle her vilayette birer göçmen müdürlüğü teşkil edilmiş, muhtemel sorunların önü alınmak istenmiştir. Özellikle kitlesel göçlerle karşılaşan ve yaşanan sorunlardan ders çıkaran Osmanlı bürokrasisi bu konuda tedbirli davranmıştır. Buna mahsus kurumlar oluşturulmuş, yapılacak yardımların genel sınırları tespit edilmiş, göç edecek insanlara sağlanacak kolaylıklar belirlenmiştir. Barınma ve zaruri ihtiyaçlarının temini yanında göç edenlere askerlik ve vergi açısından kolaylıklar sağlanmıştır.

Genel olarak yaşadıkları yerden zaruri nedenlerle bir başka yere göç etmek

> Yaşadıkları yerlere geri dönmek imkanı olmayan bu göçmenlere bu yüzden *muhacir* denilmiştir. Aileleriyle ve çoğu zaman sınırlı eşyalarla göç etmek durumunda kalan muhacirlerin barınma ve yaşamlarını idame ettirme ihtiyaçları geçici bir süreliğine değil tam olarak halledilmeliydi.

# Türkler ve Balkanlar

YILMAZ ÖZTUNA

Osmanlı'nın "Adalar Denizi" ve şimdi bizim yanlış olarak "Ege Denizi" dediğimiz deniz, Balkanlar'la Anadolu arasındadır ve Avrupa ile Asya'yı ayırır. Bugün Yunanistan'a ait bulunan Anadolu'ya yapışık gibi duran adalar (Midilli, Sakız, Rodos vs.) Asya kıt'asında, dolayısıyla Balkanlar dışındadır. Diğer adalar ve en güneydeki Girit ise, Avrupa kıt'asındadır ve Balkanlar'a bağlı adalar durumundadır.

**Giriş**

**Balkanlar'ın Arz Üzerindeki Yeri**

"BALKAN" bir Türkçe kelimedir. "Sarp, geçit vermez, dağlık arazi" demektir. Türkler, Meriç'le Tuna arasında onlara paralel uzanan dağlara bu adı vermişlerdir. Kocaman bir yarımadaya bu Türkçe kelimeyi bu dağların isminden alarak verenler ise Türkler değil, Avrupalı coğrafyacılardır. Osmanlı'ya göre bu ülkelerin umumî ismi "Rumeli"dir.

Balkan Yarımadası, Avrupa kıt'asının güneyinde Akdeniz'e doğru uzanan üç büyük yarımadadan, en doğudakidir. Bu yarımadanın kuzey sınırı ihtilaflıdır. Tabiî coğrafya bakımından kuzey sınırının Tuna-Sava olması gerekir. Ancak siyasi-beşerî coğrafya bakımından bu sınırı çok daha kuzeye götürmek icap eder… Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk, Eski Yugoslavya ve Romanya, Balkan devletleri sayılırlar. Türkiye de Avrupa'daki toprakları (Doğu Trakya ve İstanbul) ile Balkanlar'da toprağı olan bir devlettir. Macaristan, Balkanlar'a değil, Orta Avrupa'ya dâhildir.

Yarımadanın doğusu -kuzeyden güneye- Adriya Denizi, Otranto Boğazı ve Yunan (İyonya) Denizi'dir. Bu denizlerle İtalya Yarımadası'ndan ayrılır. Doğusu Ege (Adalar) Denizi ile Karadeniz'dir. Güneyde asıl Akdeniz'le Afrika'dan ayrılır.

Osmanlı'nın "Adalar Denizi" ve şimdi bizim yanlış olarak "Ege Denizi" dediğimiz deniz, Balkanlar'la Anadolu arasındadır ve Avrupa ile Asya'yı ayırır. Bugün Yunanistan'a ait bulunan Anadolu'ya yapışık gibi duran adalar (Midilli, Sakız, Rodos vs.) Asya kıt'asında,

# Bulgaristan'da Türk Azınlığa Yönelik Unutulmuş Üç Büyük Siyasî Suikast*

**BÜLENT YILDIRIM****

Bulgaristan'daki Türk azınlığı ne bu suikastların yaşandığı dönemde ne daha önce ve ne de daha sonra yaşanan her türlü haksızlık, zulüm, zorunlu göç ettirme ve asimilasyon politikalarına karşı hiçbir zaman silaha sarılmamış; kanun dışı yöntemlerle haklarını müdafaa etme yoluna girmemişlerdir.

**Giriş**

Anadolu Türklüğünün bir uzantısı olarak sınırlarımız dışında günümüzde en fazla Müslüman Türk azınlığın yaşadığı ülke olması bakımından Bulgaristan, Türkiye Cumhuriyeti açısından ayrı bir öneme sahiptir. Osmanlı Devleti döneminde de Bulgaristan, Balkanlarda en fazla Türk nüfusun yaşadığı bölgeydi. Hatta Osmanlı idaresinden çıkmasından kısa bir süre öncesine kadar, 19. yüzyılın başlarında, Bulgaristan'daki Müslüman Türk nüfus, Bulgar nüfus bilimci G. Th. Danailov'ın tespitlerine göre de çoğunluğu oluşturmaktaydı[1]. 1876 tarihine gelindiğinde ise Türk ve Bulgar nüfus oranları yaklaşık olarak aynıydı[2]. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra ise demografik durum sürekli Türklerin aleyhine gelişmiştir. Berlin Antlaşması (1878) ile Osmanlı Devleti'ne bağlı özerk bir prenslik konumuna getirilen ve Osmanlı bürokrasisinde "Bulgaristan Emareti" olarak adlandırılan ülkede Doğu Rumeli Vilayeti ile birleşmeden sonra yayınlanan ilk resmî nüfus sayımlarına göre, 1887'de nüfusun %76.86'sını Ortodokslar; % 21.44'ünü Müslümanlar;

* *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Vol. 16, No. 3, pp. 864-877, Temmuz 2017. DOI: 10.21547/jss. 318549.

** Doç. Dr. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

[1] G. Th. Danailof, (1937), *Bulgaristan Nüfus İstatistiklerine Ait Tetkikler*, Çev. İbrahim Darcan, Başvekâlet Matbaası, Ankara, s. 26.

[2] Rusçuk'taki İngiliz Konsolosu Sir R. Dalyell'in 1869 tarihli gizli raporuna göre Tuna Vilayeti'nde 1.640.000 Müslüman Türk, 1.725.000 Bulgar ve diğerleri başlığı altında (Romen, Çingene, Yunan, Rus, Yahudi ve Ermeni) 135.000 olmak üzere toplam 3.500.000 nüfus yaşıyordu. Yine Rusçuk'taki Fransız Konsolosu M. Aubaret'in 1876 tarihli raporuna göre de Tuna Vilayeti'nde 1.120.000 Müslüman Türk, 1.130.000 Bulgar ve diğerleri başlığı altında da 103.500 nüfus yaşıyordu (Ömer Turan, *The Turkish Minority in Bulgaria 1878-1908*, TTK. Yay., Ankara, 1998, s. 88-89).

# Doğu Rumeli Vilayetinin Statüsü (1878-1886)

# Status Of Eastern Rumelia Province (1878-1886)

**SERAP TOPRAK***

Bulgaristan ve Doğu Rumeli'de bulunan Müslüman Türkler mahalli idarenin, haklarını korumamasından dolayı zulüm ve baskıya maruz kalmaları üzerine ırz ve canlarını kurtarmak için bütün mallarını ve mülklerini terk ederek göç etmek zorunda kaldı. Nitekim Bulgar memurlar, Bulgaristan'da özellikle Doğu Rumeli'deki Türkleri göçe zorlamak amacıyla, Müslümanların haysiyet ve manevi değerlerine zarar verecek şekilde davranmakta, hakaret etmekte, korkutmaya çalışmaktaydı.

* Doç. Dr., Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü.

***Öz***

*Doğu Rumeli Vilayeti, Ayastefanos Antlaşması ile Büyük Bulgaristan'ın bir parçası olarak kurulmuştur. Fakat Vilayetin tanımı ve statüsü 1878 Berlin Antlaşmasıyla yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca Vilayete bir de Bulgar vali tayin edilmiştir. Bu tarihten sonra Vilayetin Bulgar yöneticileri Müslümanları mallarını satıp göçe etmeye zorlamıştır. Bu doğrultuda Doğu Rumeli'de Bulgarlaştırma politikası izlenmiştir. 1878 yılından itibaren fiilen bağımsız hareket eden Bulgarlar tam bağımsızlık için saldırgan bir politikaya yönelmiş ve Avrupalı devletlerin desteğini sağlamaya çalışmışlardır. Böylece 1885 yılında Bulgaristan Prensliği ile Doğu Rumeli Vilayeti birleştiklerini ilan etmiştir. Bu durum hukuken tam bağımsız Bulgaristan'ın önünü açmıştır. Aynı zamanda Girit'in Yunanistan ile birleşmesine örnek olmuştur.*

***Anahtar Kelimeler:*** *Osmanlı Devleti, Bulgaristan, Doğu Rumeli Vilayeti, Berlin Antlaşması.*

***Abstract***

*Eastern Rumelia Province was established created as a part of Greater Bulgaria with the Treaty of San Stefano. However, the definition and status of the Province were reorganized with the Treaty of Berlin. İn addition, a Bulgarian governor was appointed to the province. After this date, the Bulgarian governors of the provence forced the Muslims to sell their property and migrate. İn this direction, the Bulgarianization policy was followed in Eastern Rumelia. Acting independently since 1878, the Bulgarians turned to an aggressive policy for full*

# Edebiyât, Muhâceret'in Nesi Olur?

ERTUĞRUL KARAKUŞ

Vatan, bedelsiz alınmamıştır... Muhâceret edebiyâtının bu ilk safhasında "fetih, fâtih, şehit, gâzi, şehâdet, muhârebe, sefer, zafer, muzaffer..."gibi kavramlar girer eserlerin içerisine.

*"Hicretlerin bakıyyesi hicranlı duygular...*
*Mahzun hudutların ötesinden akan sular"*
Yahya Kemal Beyatlı

Nedir muhâceret edebiyâtı?

Göç, terk, ayrılık, hicran, hicret, muhâcir, muhâceret… Aynı mânâ dâiresinin akrabâ kelimeleri… Bu her bir kelime için yüzlerce şiir, roman, hikâye, deneme, tiyatro eseri yazılmış… Kimi zaman "muhâceretin içinde yanan", kimi zaman da muhâcir olmasa da, "hicretin yangınını kalbinde duyan" yazmış bu eserleri… Kimi zaman "yedi ceddi Balkan topraklarında kök salan", kimi zaman da Anadolu'da doğsa da, "yedi ceddi her bahar Balkan topraklarına koşan" okumuş bu eserleri… Aynı derdin şerîki olan "muharrir" ve "kârî" mezc olunca doğmuş muhâceret edebiyatı…

Muhâceret edebiyâtının muhtevâsı ise kapsamlıdır:

Vatan/yurt tutulan yer, vatan/yurt tutuş hâtıraları, muhâceret sebepleri, hicretin yönü, muhâcirler, hicret yolu, muhâceret hâtıraları, geride kalanlar ve muhâceretin ta kendisi…

Muhâceret de muhâceret edebiyâtı da, **"vatan/yurt tutulan yer-vatan/yurt tutuş hâtıraları"** ile başlar: Yahya Kemal'in; *"En fakir bir millet, en çorak bir toprak olan vatanını, en zengin, münbit ve güzel bir toprakla mübâdele edemez. Çünkü insan ve vatan yekvücutturlar. Bu nazariyeye tabâen* Türk vatanı, Türk milletinin vücududur.*"* diye hülâsa ettiği vatan, evvelâ yurt edinilir. Fetih duyguları hâkimdir muharririn/şâirin hissiyatına…

*"Aldım Rakofça kırlarının hür havâsını,*
*Duydum, akıncı cedlerimin ihtirâsını"*

# II. Dünya Savaşı Sırasında Selânik'ten Ayrılarak Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmak İsteyen Türkler*

**NEVAL KONUK**

Jöntürk hareketinin de büyük ölçüde geliştiği şehir, 1912 Balkan Savaşları sonunda Yunanistan yönetimine geçer. 1917'de çıkan büyük yangın, şehrin Osmanlı dokusunu büyük ölçüde yok eder, 1924 nüfus mübadelesi sonunda, şehirde kalan bütün Türkler Türkiye'ye göç etmek zorunda kalır.

Bu yazının konusu; 1945 yılında, II. Dünya Savaşı sonlanırken Türkiye'ye serbest göçmen/vatandaşlık almak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Selânik Konsolosluğu'na dilekçe ve şahsî beyanlarla başvuran şehirdeki Türklerin tespit edilerek, ilk defa bilimsel açıdan ele alınmasıdır.

Yunanistan'ın ikinci büyük, Yunan Makedonya bölgesinin en büyük ve başşehri **Selânik** (Θεσσαλονίκη-Thessaloniki), 1430 yılında II.Murad tarafından Osmanlı hâkimiyetine girer ve akabinde Anadolu'dan çok sayıda Türkmen getirilerek yerleştirilir.

Jöntürk hareketinin de büyük ölçüde geliştiği şehir, 1912 Balkan Savaşları sonunda Yunanistan yönetimine geçer. 1917'de çıkan büyük yangın[1], şehrin Osmanlı dokusunu büyük ölçüde yok eder, 1924 nüfus mübadelesi sonunda, şehirde kalan bütün Türkler Türkiye'ye göç etmek zorunda kalır.

Makalemizde ilk defa 1945 yılında, II. Dünya Savaşı sonlanırken Türkiye'ye serbest göçmen/vatandaşlık almak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Selânik Konsolosluğu'na dilekçe ve şahsî beyanlarla başvurarak Selânik'ten ayrılmak isteyen Yugoslavya tebaasına sahip ve mübadelede gitmeyen Selanik ile Yenice Vardarlı Türklerin olduğu bilgisi

* Öğr.Gör.Dr.Neval Konuk Halaçoğlu-Marmara Ünivesitesi-neval.konuk@marmara.edu.tr

[1] Konuk Halaçoğlu, Neval, **18 Ağustos 1017 Selanik Yangını'nın 100.Yılında Osmanlı Şehir Dokusuna ve Mimarisine Etkileri/The Effects of The Thessaloniki Fire of 18 August 1917 on Ottoman Urban Texture and Architecture on Its 100th Anniversary/Την Επετειο Των 100 Χρονων Της Πυρκαγιας Της 18ης Αυγουστου 1917 Της Θεσσαλονικης, Οι Επιπτωσεις Της Στον Οθωμανικο Αστικο Ιστο Και Την Αρχιτεκτονικη Του**, Karadeniz Rumeli Dernekleri Yayını, Samsun, 2019, 72s.

# Osmanlı Şehri'ne Literal Bir Yaklaşım*

MEHMET TUĞRUL**

Osmanlı hâkimiyetinden çıkmanın vermiş olduğu heyecanla ve milliyetperverlik hislerinin kesif te'siriyle tarih tahririne teşebbüs eden Balkanistlerin, mes'elenin aslını anlamaları ziyâde uzun vakit almıştır. Bunlara göre Müslümanlar ticaret ve zanaat meslekelrinin uzağında tutulmuş ve sâdece zirâat ve devlete tâbi emirlerde istihdâm olunmuşlardır.

## Şehir

*Gerçek şu ki, insanlar için yapılmış olan ilk ev, âlemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke'deki evdir*
(Âl-i İmrân, 3/96).

Kale, mâbed ve pazar bir şehrin teşekkülünde şehir târihçilerinin üzerinde mutâbık oldukları üç temel unsurdur. Bu üçlemede dünyevî iktidârı kale, dînî meşrûiyeti mâbed, iktisâdı ise pazar temsil etmektedir. Yâni siyâset, din ve iktisâd şehrin teşekkülünde müessir unsur olarak kabul edilmektedir. Din unsuru ise bir şehrin teşekkülünde 'maya' vazîfesi üstlenmektedir. Dinin bütünleştirici, toplayıcı ve kaynaştırıcı husûsiyeti insanların bir araya gelerek bir cemiyet inşâ etmesinde tesirli olmaktadır. Nitekim dînin en mühim temsil mekânı olan mâbedler de târih boyunca şehirlerin kurucu unsuru ve merkezi olma husûsiyetlerini muhafaza etmişlerdir. Müşterek dînî hayâtın merkezinde bulunan şehirlerin inşâ ve ihyâsı kudsî olan ile irtibatlandırılarak mümkün olmuştur (Leeuwen, 2012:11). Nitekim ilâhî vahyi insanlığa tebliğ etmek üzere vazîfelendirilen peygamberlerin de şehirlere gönderilmişliği bunun en mühim alâmeti olmuştur (Küçükaşçı, 2010:441).

Semâvî dinlere *â*it bütün kudsî metinler şehir ve din münâsebetine d*âi*r mühim bilgiler ihtivâ etmektedir. Eski ve Yeni Ahit ve Kur'ân-ı Kerîm ekseriyetle şehir hayâtına ve şehirlere gönderilen peygamberlerin hem şehir hem de cemiyetle olan münâsebetine temâs etmektedir. Tabiî olarak Eski ve Yeni

* Bu yazı müellifin "Balkanlarda Şehir ve Vakıf İlişkisine Dair Mukayeseli Bir Örnek: Selanik ve Sofya" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir. Yazının son okumasını yapan Berkcan Uçma'ya teşekkür ederim.

** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, mtugrul@ybu.edu.tr

# Rumeli'nin Tarihi Coğrafyası*

BAHA ÖZTUNÇ

"*Türk'ün gönlünde dağ varsa Balkan'dır, nehir varsa Tuna'dır*". Rumeli'yi ve Rumeli coğrafyasını yazmaya başlarken, Yahya Kemal'in yukarıdaki dizelerini kullanmak sanıyorum ki yerinde olacaktır. 14 Ekim 2011 tarihinde Büyükelçi Hakan Okçal, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'nde Gerçekleştirilen GAMER Konferansı Konuşması esnasında Balkan sözcüğü ve coğrafyası hakkında şunları belirtir;

> "*Esasen "Balkan" sözcüğü bu coğrafyaya uzun bir tarihi süreç içinde göç eden Türklerin armağanıdır. Yaşayan Türkçe'de dağ, ormanlarla kaplı dağlık bölge gibi anlamlara gelen Balkan sözcüğü, büyüklük entonasyonu da içerir. Örneğin Batı Trakya'da Türkler, Gümülcine ve İskeçe kentlerinin hemen kuzeyinde yer alan Rodop Dağlarındaki köylerine giderken "Balkana çıkıyorum" ifadesini kullanırlar. "Balkan" adı coğrafyaya kalıcı olarak yerleşmiştir. Bulgaristan'ı Doğu-Batı istikametinde ikiye bölen sıra dağlar "Balkan Dağları"olarak adlandırılırlar. Bu dağların orta Bulgaristan'daki esas bölümünün adı ise "Koca Balkan"dır.*"

Bugün bizim Balkanlar olarak adlandırdığımız coğrafya çok değil daha bir yüzyıl önce Rumeli olarak isimlendirilmekte ve ondan iki yüz yıl önce de Balkanlar adını duyan neredeyse bulunmamaktaydı

Bugün bizim Balkanlar olarak adlandırdığımız coğrafya çok değil daha bir yüzyıl önce Rumeli olarak isimlendirilmekte ve ondan iki yüz yıl önce de Balkanlar adını duyan neredeyse bulunmamaktaydı[1]. Bu nedenle konu başlığı olarak Balkanlar yerine Rumeli ismi tercih edildi.

"*Rum-ili*" kelimesi önceleri, Anadolu'nun Türk-İslâm hâkimiyetine girmesini müteakip Rum ismiyle Bizans idaresinde bulunan Anadolu'yu tanımlayan coğrafî isim olarak kullanıldı. Os-

* Bu makale daha önce Millî Mecmûa'nın Türk Coğrafyası sayısında yayımlanmıştır.

[1] Mark Mazover, **Bizans'ın Çöküşünden Günümüze Balkanlar**, çev. Ayşe Ozil, Alfa Yayınları, İstanbul 2004, s. 25.

# "Zulmün Ateş Çemberi-Belene"den Hatıralar

MEHMET TÜRKER*

*Ufuklardan inen akşamlar ölü*
*Kavaklar bir öykü fısıldar sessiz*
*Burada binlerce ceset gömülü*
*Belene bir mezar mı esrarengiz?*
*Ömer Osman*

**Gün İntikam Günüydü**

Homurdanarak yol alan otomobilin kasası konserve kutusundan farksız. Yanımda benim gibi kolları kelepçeli öğretmen Kasım Hasanov da acılar içinde kıvranıyor. O da dün tutuklanmış, bugünü göremeyebilirim düşünceleriyle sabahlamış. Virajları göremediğimizden dolayı, vücutlarımıza hâkim olamıyor, o benim üzerime, ben onun üzerine yığılıyoruz. Üç dört yıl önce geldiğim Mestanlı (Momçilgrad) kasabasında tanışmıştık. Çevresinde mert ve saygın biriydi Kasım Muallim. Ağabey diyebileceğim kadar yaşlıydı benden. O günlerde gündem konusu olan kendi millî benliğimizle ilgili ciddi konularda hemfikirdik. Bu konularla ilgili birileri bizi ihbar mı etmişti acaba? İkimizin de ağzını bıçak açmıyordu. Karakolda geçirdiğimiz gece, anamızdan emdiğimiz sütü burnumuzdan getirmişlerdi. O an nereye ve niçin gittiğimizi bilmiyorduk. Onun dayaktan morarmış yüzün baktıkça kendi acılarımı unutur oldum. Sessizliği ilk Kasım ağabey bozdu ve hafifçe:

Karakolda geçirdiğimiz gece, anamızdan emdiğimiz sütü burnumuzdan getirmişlerdi. O an nereye ve niçin gittiğimizi bilmiyorduk.

"Benimle ilgili bir şey sordular mı?"

"Hayır. Ya sana beni sordular mı?" O da hayır deyince, rahatladım. Demek ki, aylardır konuştuğumuz hassas konularla ilgili bir ihbar yoktu. Acılar içinde kıvranan Kasım ağabey, yine duyulur duyulmaz bir sesle:

"Sabaha kadar nöbetleşerek dövdüler. Aralarından birine Albay Halilov

* Gazeteci-Yazar.

# Makedonya Günlükleri

DOĞUKAN ORUÇ

Elli kişiye yakın bir nüfusu bünyesinde barındıran VardarExpress otobüsü ani bir hamleyle Türkleşmiş durumda. -İstanbullulara göre- kısa bir yolculuktan sonra Üsküp otogarında otobüsten iniyorum. Gezi planında Üsküp'ü sona saklayan diğer Türkler ve Manastır'a gitmesi gereken ben böylelikle otobüsten ayrılmış oluyoruz.

**Giriş**

Üsküp Havaalanı'ndayım. Burası çoğu havaalanı gibi -fakat bizim yeni, devasa havaalanımız kadar değil- şehrin dışında kalıyor: Küçük, kimseyi ayrıca bir giriş kontrolü zahmetine sokmayan bir havaalanı. Pasaportuma ismini henüz değiştirmiş bu ülkenin silik damgası vurulduktan sonra kapının hemen önünde, ben ve benim gibi taksiye yirmi avro vermeyi aklından bile geçirmeyenlerle beraber, devasa bir Halk Bank tabelasına bakarak sigaramı içiyorum. Bizi şehrin merkezine götürecek otobüsün gelmesine yirmi dakika kadar bir zaman var. Hava İstanbul'da bıraktığımın aynısı ve maalesef havaalanları, özellikle bu denli mütevazı yapılarsa, görülecek pek bir şey sunmuyorlar. Fakat neyse ki burası insanı endişeyle kontuarlara koşuşturan müstakbel yolcuları seyretme tatsızlığına da maruz bırakmıyor. Arabalarının içinde uyuklayan taksiciler, ağır adımlarla içeri giren ve aynı ağırlıktaki adımlarıyla dışarı çıkan insanlar var. Etraftakilere biraz olsun kulak kesilmeye karar veriyorum. Daimî Türkçe mırıldanışlar ilgimi çekmiyor. Biraz Makedonca duyma ümidiyle ilgimi farklı yönlere çevirsem de nafile, Türkçe dışında duyabildiğim tek dil Arnavutça. Üsküp havaalanının Arnavutlarca işgal edilmiş bir saat dilimine denk gelmişim anlaşılan. Şöyle fasih bir Makedonca duyabilmem için ilgili otobüsün şoförüyle karşılaşmayı beklemem gerekecek. Yine de onu görene kadar Makedonca denilen dilde aile arasında sürekli şaka yollu duyduğum "Kako si? Dobre si?" soru cümlelerinden başka şeyler de söylenebiliyor olup olmadı-